Број 279. У Новом Саду, у четвртак 20. дец. 1912. (2. јан. 1913.) Година XLVII.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 3 круне; на четврт године 9 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 К 50 п. за четврт године 10 К 50 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА" ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т Чавића — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија у Лауша Кошута (главној) улици број 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрација »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот

Чек-конто 12008.

Потпуно уништење српске народне црквене автономије.

II.

Калуђери су добили нову манастирску уредбу, која им даје право располагања са манастирским иметком и приходима. Иако и повампирени V. одсек кр. рескрипта од 10. августа 1868. даје право сабору и асистенцији, да управљају и располажу са манастирским добрима, министар председник Лукач предао је сву управу калуђерима. Настојатељи, манастирска братства, калуђерски управни савет, епископи и патријарх одлучују о свему, а народ се и не пита. Народ је потпуно искључен из управе, али зато је угарска влада врховни господар. Асистенцији је одлуком министарског савета одузето право, да прегледа рачуне и управља манастирским добрима, чиме је поново повређен IX. зак. чл. од 1868., па и повампирени V. одсек краљ. рескрипта од 10. авг. 1868. Истина је, да је нова уредба привремена, док сабор не донесе другу и док та нова уредба не добије краљеву потврду, али по вечерњу се већ познаје светац, па се види, да ће угарска влада још дуго подржавати садашње стање, у којем је она прави господар.

У отпису министра председника, којим је узео на знање ову незаконито донесену манастирску уредбу, изречно се наглашава, да угарска влада задржава врховно надзорно право по рескрипту од 10. августа 1868., декларатори ја и конзисторијској системи у *пуној целини*. Али не само то, него је изменила 18. § V. одсека кр. рескрипта од 10. авг. 1868., који је асистенцији дао право управе, па је чак себи задржао право и да по одобреним рачунима установи, колики су вишак дали манастири. А круна тог отписа угарског министра председника је овај став: „Тим начином обављена ревизија манастирских закључних рачуна при свем том не искључује, да као што сам досад, тако и оселе, **у случају потребе могу одредити, да руковање манастирским иметком прегледа на лице места изаслани мој повереник**".

То значи, да ће патријарх бити Пилчика Јовановић, који ће манастирима дрмати по својој вољи. Кад је Векерле израдио потврду за манастирску уредбу радикалне странке 1908. године, и уметнуо октројку, да му се шиљу на преглед закупни уговори и рачуни према одредбама врховног државног надзорног права, калуђери су дигли дреку, да су радикали починили издајство проглашењем манастирске уредбе са октројком, иако је та октројка већ била садржана и у саборском устројству од 1875. године. Али та је октројка била смиље и ковиље према Лукачевој октројци, којом је себи задржао право, да у српске манастире шиље своје комесаре и да одређује, колики су части приходи. Лукач је тиме ставио под свој комесаријат патријарха, епископе и калуђере, па ипак су они прогутали ову страшну октројку, која даје **иноверној влади** права, да по вољи вршља по **српским православним манастирима.**

Што су занемили чувени чувари црквених канона? Нека нам кажу, по којем канону може министар председник да пошље своје комесаре у српске православне манастире? Што ћутите, калуђери црни! Зар сте јунаци само онда, када треба уз помоћ владе да ударите на права српског народа православне вере? Зар се не бунитe ни онда, када министар председник самовласно даје право асистентима, које је он наименовао, да продаду и задуже народна добра, у која спадају и манастири? Зар ћете дозволити, да се поново за леђи српском народном црквеном сабору прода 30 јутара беочинске каје?! Знамо, да сте слаби и немоћни, кад треба према влади бранити црквене каноне и законе, па стога страхујемо, да ће се и опет продати народно добро у бесцење Оренштајну и Шпицеру, који су први пут купили 30 јутара беочинске каје за 200 хиљада круна, иако је вредела милионе, па је Оренштајну и Шпицеру донела силно богатство и баронство.

По новој уредби са манастирима располажу манастирске управе, братства, управни одбор српских калуђера (од пет лица), чијег председника именује патријарх и епископи Они одлучују без народа у свему, али под неограниченим туторством угарске владе. Чак ни именованим асистентима не дозвољавају никаква права, иако им даје 18. §. V. одсека краљ. рескрипта од 10. августа 1868. По пропису 12. §-а нове манастирске уредбе *„примања и издавања, ако прелазе своту од 10 круна имају бити документована потребним исправама"*. За своте испод 10 круна није потребна признаница, а шта то значи, пружила нам је и сувише доказа 40-годишња калуђерска управа у манастирима. Завршне рачуне прегледају управни одбор, епископи, патријарх и угарска влада. Осим потпуног издржавања добиваће архимандрит у богатим манастирима 3000, иначе 2500, протосинђел 2400 или 2000, игуман 1800 или 1500, управитељ 1200 или 1000, намесник и економ 800 или 600, остали јеромонаси 600 или 500, јерођакони 500 или 400, монаси 400 или 300 круна. За преступе судиће сами калуђери и т. д.

Нас у првом реду занима питање чистих прихода. По 2. §-у нове манастирске уредбе уносиће се од вишка, који претече, половина у манастирски, а половина у клирикални школски фонд позивом на 6. §. V. одсека краљ. рескрипта од 10. августа 1868. г. По пређашњој манастирској уредби уносило се **две трећине чистог прихода у клирикални школски,** а само једна трећина у манастирски фонд. Чудновато је, како Лукач није и 6. §. V. одсека кр. рескрипта од 1868. изменио, да би српска просвета добила две трећине чистог прихода. На то се није ни сетио, али није заборавио, да измени 14. §. V. одсека, и да саборско право продаје и задужења народног иметка пренесе на своје асистенте. Таман се Лукач и калуђери брину за српску просвету.

ПОДЛИСТАК.

Предаја Скопља и турска паника.

Руски написао **Ј. Табурно.**

Бој на Куманову је деморализовао и растројио турску моћедонску армију: она више није била способна за победу. Српска војска морала се додуше и даље мање или више усиљавати, али се резултат већ унапред знао У кумановском бој Срби су заробили 100 турских официра, око 2000 војника, 156 турских брзометних топова, од којих 18 хаубица од дванаест центиметара, такође брзометних, 72 железна понтона, 4 пољска лазарета, два магазина са више од 1000 турских шатора, око 60.000 брзометних пушака, многе артиљеријске опреме, патрона, мундира, динамита, провијанта, кола и т. д.

Фети паша је 10. октобра саопћио, да је српска војска разбијена, да Срби одступају, остављајући артиљерију, и да их Турци вијају. У томе своме извештају заборавио је, да тачно означи дан, у који ће турска победоносна војска свечано улећи у Београд, где би је дочекале депутације њихових доброжелатеља, да венцима украсе њихове победилачке главе.

Не могу допустити, да је Фети паша тако јако лагао, да би се зар обистинила српска пословица, да „нико тако не лаже као Турчин". Зна се, да је Куманово удаљено од Скопља 30 километара, а железницом траје вожња један сат. Од скопљанских становника није нико био у Куманову, да јави Фети паши. Према томе се Фети-пашин извештај може објаснити тиме, што су Турци тако били уверени у своју победу, да је турски ђенерал био убеђен, да ће се догодити све оно, што је он јавио.

Како се прича, Фети паша је после објаве рата молио да испоруче његовим пријатељима у Београду, где је дуго време био турски посланик, да му је врло жао обзиром на његово добро расположење према Србима, што је баш њему одређено, да уђе у Београд са својом војском. Али испало је друкчије: турски су војници дошли у Београд, али нису дошли њихови обожаваоци с оне стране Саве и Дунава да их поздраве, јер на њихову вељу жалост дошли су Турци у Београд не као победници, него као заробљеници.

Извештај, који је послао Фети паша, унео је страх у скопљанско хришћанско становништво. Сви су се завукли у своје домове, а мало ко је изишао на улицу, да не би морао гледати победоносне Турке. Али међу скопљанским Турцима није се опазило ликовање. Они нису веровали извештајима свога паше, па су на питања одговарали избегавајући јасан одговор.

12. октобра су у Скопљу почели кружити гласови, да под Кумановом турска војска није баш најбоље прошла. Почели су се јављати и делови војске, али, Боже, у каквом ужасном изгледу: без артиљерије, без оружја, растрзани и растројени. Хришћанима је тада било начисто, шта се догодило, а било им је мило, што већи део војске није хтео да се покори заповестима својих официра, него су отишли даље, упутивши се без оружја својим селима, јер је већина војника била из околних предела и одрекла се даље борбе.

Та појава даје повода за размишљање. При растројству војске и у другим армијама, ако оне не ратују далеко од свога завичаја, врло се лако може догодити ово, што се догодило с турском војском.

Шта ће бити са Скопљем, средиштем северне Моћедоније и Старе Србије? Хоће ли се предати без боја или ће га бранити? То су питања, која су требали да реше Турци.

Фети паша је телеграфисао команданту моћедонске армије у Солун, да је од све армије дошло и задржало се у Скопљу свега око 40 хиљада војника, да ће он устројити из њих одреде и мисли, да Скопље брани до последње капи крви. Главни командант из Солуна одговорио је, да је као громом поражен извештајем о губитку главне битке, али то се догађа у рату, те препоручује да се не клоне и не губи дух, него да се брани Скопље, а он ће се постарати, да пошље нешто свеже војске и мулу да објави свети рат. На жалост, ни објава светог рата ни препоручена храброст, ни брига о образовању нових одреда из растројених чета

Колики ће бити чисти приходи, зависи чисто од калуђера и Лукача, управо његовог Палчике Јовановића. Чујемо, да је асистенција у свој предрачун унела 100 хиљада круна чистог прихода од манастира. а калуђери уверавају, да ће они толико дати. Сумњамо — и док не видимо, не можемо веровати.

Али то је сувише мало. По гласу предрачуна, који је саставио бивши самостал ски саборски одбор, српски манастири су имали 229 хиљада чиста прихода. Али чист приход био је већи, јер је дато на потпору сиромашним манастирима преко 70 хиљада круна и на средишњу управу је потрошено око 70 хиљада круна. Сиромашнији манастири неће више добивати припомоћи, а нема више ни средишње управе. Према томе би српски манастири требали да из баце сада бар **350.000 хиљада круна годишњег чистог прихода,** а асистенција се задовољава само са 100 хиљада на папиру. То значи, да ће **250 хиљада круна** годишње појести помрчина. Сме ли то да буде онда, кад нема новаца за школе и кад се калуђери не баве никаквим просветним радом?

Упозоравамо калуђерски управни одбор, да не дозволи харчење. Нека манастири даду ону своту, која припада српској просвети. Не може се ништа сакрити, јер се зна, колики су чисти приходи српских манастира. Иначе ће српски народ морати да поведе рат против калуђера до истребљења, јер неће и не може дозволити, да се у веку просвете по српским манастирима зацари „рчково царство“.

Или ће калуђери дати народу, што је народно, а Богу божје; — или их неће бити. Ко има уши да чује, нека чује!

Аустроугарска и Србија.

Беч, 18. децембра.

Откако је овамо дошао нови посланик Србије, Јован Јовановић, између Аустроугарске и Србије воде се преговори о изравнању несугласица. Мора се признати, да је нови посланик Србије успео, да уклони неколико препрека својој мисији. Тешко је успевати у Бечу, где се убокорило мишљење противно српским интересима. Аустроугарска се дипломација уживела у томе, да у Србији гледа крвног непријатеља, па стога се свом снагом заузела за стварање автономне Албаније, која треба да буде велика и да захвати и оне крајеве, у којима живе и Срби, да би могла да буде поуздан и јак савезник у случају потребе. Осим овог чисто политичког момента игра велику улогу и верски, јер бечке језуите неће и не могу да се измире с тим, да католички Малисори потпадну под Црну Гору и Србију, које су „шизматичке“ земље. Језуите би радије оставили Малисоре и под Турцима, него да дођу под српску управу. Бечки листови износе статистичке податке, по којима не само не би било Срба у скадарском и јањинском, него чак ни у битољском и косовском вилајету.

У такој средини није био лак посао пронаћи пут и начин за споразум. Па ипак има неког успеха, што је допринело да се могу отпочети преговори. Пашић је својим мудрим кораком у Прохаскиној афери омогућио, да посланик Јован Јовановић доста брзо дође у положај, да нашем владару преда своја акредитивна писма. Одмах, после Пашићеве изјаве код аустроугарског посланика Угрона у Београду, Јовановић је извештен, да ће га наш владар примити. Бивало је често, да нови посланик чека недељама, да изађе пред владара, па се то ипак није сматрало неповољним знаком. Значајно је пак, да је новом посланику Србије, Јовановићу, одмах после десетак дана поручено из двора, да изађе пред краља. На неколико сати пре тога нису ни посланик Јовановић, а ни гроф Берхтолд знали, да се то спрема. Из тога што је у овој ствари поступио сам двор, изводи се, да је наш владар хтео и тиме да покаже, да много полаже на мирно решење свих спорова. Овај догађај учинио је свуда добар утисак, па се с правом очекује, да ће сад дипломате умети да наставе и доврше мирно решење.

Незгодно је, што министар спољних послова, гроф Берхтолд, не познаје српско питање. Он се уживео у Еренталову политику, која је ишла сасвим другим правцем. И његова околина још стоји под утицајем Еренталове политике, која је и створила ове незгодне одношаје. Да би се олакшало решење, позвали су у Беч на савет два државника, за које се верује, да добро познају Србе и душу српског народа. То су барон Буријан, бивши босански министар и гроф Куен Хедервари. Њихова саветовања у Бечу као и Берхтолдово саветовање са хрватским и словеначким политичарима стоје у вези са решењем аустријско-српског спора. Хоће ли се наћи начин за мирно решење, још се не може знати, јер то није лако. Али кад би у Бечу тачно познавали прилике на Балкану и кад не би овде онде превлађивао уплив католичког прозелитизма, не би тешко било. Брзо би се увидело, да би Аустроугарска у Србији стекла искрена пријатеља, од којег би имала у свакоме погледу више користи, него што може пружити дивља Албанија.

Чим се пак рашчисти садашња криза, сигурно је, да ће Берхтолд одступити, а његово ће место заузети барон Буријан, јер је српско питање за Аустроугарску сада најважније, па се траже људи, који имају појма о том питању. —**а**.

Рат на Балкану.

Преговори о миру.

Јуче, у среду, по подне поново се састали изасланици Турске и балканских савезних држава, који у Лондону преговарају о миру и на томе састанку треба да се одлучи: рат или мир. О томе састанку још немамо извештаја. Турски су изасланици свакако поднели нове предлоге. Велико је питање, да ли су ти предлози такови, да се на основу тих предлога могу водити преговори. Много наде по успешност преговора нема. Највећа сметња миру су још и данас Једрене, који град Турци неће да уступе Бугарима, а изасланици балканских савезника изјављују, да без предаје Једрена нема мира. Ако Турци ни јуче нису поднели таке предлоге на основу којих би се могло преговарати, балкански савезници ће ставити Турској ултиматум.

Изгледа, да Турци настојавају на томе, да велике силе одлуче у свима спорним питањима. Али је питање, да ли ће на то пристати балканске савезне државе, па и саме велике силе. Из Франкфурта јављају, да су посланици сила Тројног Споразума у Цариграду поново препоручили турској влади, да попуштањем омогући закључивање мира. У Цариграду су непријатно изненађени, што и Енглеска тражи, да Турска уступи Једрене. — У Цариграду све више превлађује уверење, да ће турска влада замолити велике силе да посредују. Ако би ове то одбиле, турска се влада узда, да ће се *Аустроугарска сама латити посредничке улоге.*

Црна Гора и Скадар.

Љубљански „Словенац“ доноси изјаву црногорског изасланика у Лондону, Луја кнеза Војновића, по којој се види, да се он нада, да ће доћи до мира са Турском. Балкански савезници ће приморати Турску, да се остави одуговлачења и Турска ће, по мишљењу кнеза Војновића, морати попустити у свему. Што се тиче Скадра, рекао је кнез Војновић, да је турска влада

нису спасле „образ турски“. Одлучено је, да се град преда непријатељу без боја.

Прваци скопски сакупили су се 12. октобра, када је све било јасно. Они су видели, да нема спасења. Град се напунио бегунцима, који су дошли са својим породицама и пртљагом, из свих крајева куда су Срби продирали. Таких је бегунаца у Скопљу било 150 хиљада. С тога је решено да се Фети паши саопћи, да не изазива сукоб код Скопља, јер ће доћи до новог пораза. Међутим би град био бомбардован, што би стало силних жртава и имало тешких последица. Прваци су молили Фети пашу да напусти свој план и да се повуче даље, али он није хтео ни да чује. Онда су се обратили у Цариград, али није дошао одговор.

Шта је после тога било, описано је у подлиску „Заставе“ од 14. (27.) децембра о. г.

НОВА АЛБАНИЈА.

— *William Godfrey Tramway.* —

(Преведено са енглеског оригинала дозволом пишчевом).

(Свршетак).

Па шта би онда Србија добила?

— Србија? Ваљда тек нећемо од Албанеза отимати да дадемо лакомим и незаситним Србима? У осталом, Србија ће добити неке делове Новопазареког Санџака, па Зибевче и Куманово. Зар то није доста?

— Па зар су за то гинули Срби и принели толике жртве, да створе велику Албанију? Зар да они и сад буду пасторчад?

— Па ко им је крив? Ко их је терао у рат? Што су освајали оно, што није њихово? Све кад би им се и дало, зар би они били кадри просветити ове крајеве? Сваком треба народу дати што је његово! То је наше узвишено начело.

I could put up with it no longer.[1]) Тако ме је једио овај performer.[2])

— Е па лепо, рекох огорчено, in my opinion,[3]) треба правду онда до краја истерати. Познато вам је, да у јужној Италији и другде има албанешких насеобина, па би их требало све придодати слободној Албанији.

— Ви се само шалите! То је нешто друго, то су колоније на земљишту дотичних држава, а ово је на Балкану. А Балкан треба дати балканским народима!

— Па је ли се Европа увек држала тога начела? Како је било на берлинском конгресу?

— Европа! Европа! Ради се о начелу! А друго, зар ови градови, што сте их споменули, да треба да припадну Албанији, нису на земљишту бивше српске царевине? Косово Поље, Метохија, Пећ, Призрен, Скадар, Скопље, Битољ? Зар то нису била средишта српске културне државе?

— Хе, данас се не пита, шта је било! Албанези су то добили у рату, на сабљи од Срба и то је сад њихово.

— Па ето и Срби су од њих то у рату, на сабљи опет натраг добили.

— То је баш оно! Ми не дозвољавамо данас никакве отимачине, ми смо праведни према свакоме.

— Па што је Италија отела Триполис, кад заступа то начело? Ја сам се почео већ да љутим It overlap all resonable barriers![4])

— И то је нешто друго! То је прво наша савезница, а друго Триполис је у Африци.

— Е имате потпуно право! — рекох иронично. Него онда треба да будете потпуно праведни према Албанезима.

Of course![6]) Само како то мислите? Kow could it be other wise![6])

— Знате ли ви, да и у данашњим границама Србије има Албанеза? Зар ћете их оставити, да док њихова браћа у Новој Албанији уживају сву слободу, они остану и даље под зверском управом Србије?

Он нађули уши па рече брзо: Jon don't say so![7]) Па ми то и не знамо! Ви'те како су препредени и подмукли ти Срби! Они то таје и муче ове несрећне људе! Где дакле има Албанеза у Србији? Он натаче цвикер и извади хитро бележницу да убележи.

— Па ето већ у самом Београду! Ено вам чак и гостионица „код Албанеза“. Предлажем да кле, да се и тај део Београда излучи, а осим тога да се издвоји од српског територија један поширок потес од Београда до Албаније, па да јој се придода, да гостиона остане у свези територијалној са Новом Албанијом.

— A truce to nonsense![8]). Има ли Албанеза у Србији?

— Dont trouble yourself[9]), нема, рекох брзо, јер сам видео, he is not to be trifled with[10]), тај је dull of apprehension[11]), па би могао још посла правити. — Него, рекох, кад смо већ склопили ве-

[1]) Нисам могао баш више да издржим.
[2]) претворица.
[3]) по мом мњењу.
[4]) Ова] прескаче све границе разлога.
[5] Наравно.
[6]) Како би то могло друкчије бити?
[7]) Шта говорите!
[8]) Шала на страну!
[9] Немојте се трудити!
[10]) с њим не вреди се нашалити.
[11]) тешко схвећа.

услед протеста балканских савезника брзојавно упутила турског заповедника у Скадру, Хасана Ризу беја, да с обзиром на закључено примирје обустави нападаје на црногорску војску, јер његов поступак није у складу са међународним обвезама. Турска у садањим приликама није могла више учинити. Црна Гора, рекао је даље кнез Војновић, тражи Скадар и велики део скадарског вилајета. До сада Аустроугарска није званично тражила Ловћен у одмену за Скадар, а ако и устражи, Црна Гора ће свакако одбити тај аустријски захтев, јер би иначе аустријска граница ишла тик Цетиња.

Границе будућој Албанији.

Рајтеров биро дознаје, да се на првом састанку дипломатских заступника великих сила у Лондону неће претресати питање о границама будуће Албаније, јер ће то питање, као и питање о припадности Скадра, прво да расправе аустроугарска и талијанска влада. Тек када се сврше преговори између Аустроугарске и Италије, који се сада воде о међама будуће Албаније, онда ће о том питању расправљати и конференција дипломатских заступника свију великих сила. Као што се види, Аустроугарска и Италија нису још споразумне у питању албанашких граница, као што су то приказивали бечки листови.

Србија и балкански јој савезници желе, да граница будуће Албаније иде од северног краја Охридског Језера до Јадранскога Мора.

Питање српске јадранске луке.

На почетку ове недеље саветовао се у Паризу француски министар-председник Поенкаре са аустроугарским и руским великим посланицима у Паризу. Дознаје се, да се саветовали о питањима, која ће ускоро расправљати дипломатска конференција у Лондону. Чује се, да су споразумно углавили посреднички предлог о границама између Бугарске и Турске. На том саветовању повела се реч, како из Париза јављају, и о *трговачкој луци, коју треба да добије Србија на Јадранском Мору*. Испоставило се, *да се становиште сила Троиног Споразума у томе питању јако разилази са становиштем Аустроугарске*. Поенкаре се томе јако изненадио и изјавио је, да се онда о томе мора посебно саветовати са посланицима Русије и Енглеске. То ће учинити још пре но што се састане дипломатска конференција у Лондону. Како у дипломатским круговима уверавају, дипломатска конференција у Лондону у првом реду узеће у расправу питање о јадранској луци, која има да се уступи Србији. Русија, Француска и Енглеска хоће да припусте Србији, *да она одабере луку* на Адрији, која јој се свиди. Али *Аустроугарска неће на то да пристане, док не види, како ће се решити питање о границама Албаније*

Састанак балканских владара.

Све се више потврђују гласови, да балканске савезне државе хоће да прогласе *Солун* својим заједничким градом. Као такав одабрале су Солун за место састанку својих владара. У Бечу знају, да су балканске савезне државе већ закључиле, да се по углављеном миру са Турском владари балканских држава састану у Солуну, да тиме докажу, да је Балкански Савез и даље чврст и да је Солун заједнички им град. Краљеве ће пратити у Солун председници влада, главни војни заповедници у овом рату и председници народних скупштина. Између балканских савезних влада воде се преговори о појединостима т га владарског састанка.

Бугарска и Румунија.

У Бечу дознају из добро обавештених румунских кругова, да Румунија тражи од Бугарске, да јој уступи земљиште од Силистрије на Дунаву до Каварне на Црном Мору. Румунији је нарочито стало, да добије ту нека узвишења, која су врло важна са војничког гледишта. Ако та узвишења добије, онда ће ма и одустати од Силистрије. Осим тога Румунија тражи од Бугарске и неке уступке војничке природе као и народносне гаранције за Куцовлахе.

Масарик о конзулу Тахију.

Посланик на аустријскоме царевинском већу, гроф Тома Масарик, пише у прашком „Часу“ о аустријском конзулу у Митровици, Тахију. Масарик тврди, да је конзул Тахи морао да бега из Митровице а да су му српске војне властги чиниле какве сметње. Напротив конзул Тахи покушао је да смета српским окупационим органима.

Италија не шаље војску у Арбанију.

Из поузданих талијанских извора јављају, да није истина, да Италија намерава да 30 хиљада војника пошље у Албанију. О томе за сада, док није још и формално завршен балкански рат, не може бити ни говора. Шта ће пак бити доцније, ако српска војска не усхте да иде из Драча, о томе ће се одлучити онда.

Грчки бродови пред Валоном.

Јавили смо већ према милланском извештају, да су три грчка убојјна брода доловила пред Валону. У становништву је овладао силан страх, када је сагледало грчке бродове, а нарочито се уплашили чланови самозване Ћемалове владе. Заповедник грчких бродова дозвао је себи на брод изасланика албанашког и, како се чује, рекао му, да докле год буде могуће неће ништа предузимати против Валоне. Поближе му се није изјаснио.

Финансијско стање у Србији.

„Коријере дела Сера“ доноси телеграм из Београда о продужењу мораторијума у Србији, у коме се каже: „Продужење мораторијума није дошло услед каквих финансијских незгода, јер су финансије у Србији сређене. Најбољи је доказ факт, што је ажија на злато у Србији почела да опада и српска рента на страним берзама почела да скаче. Мораторијум је продужен због тога, што је целокупна војска још под оружјем, те обавезници нису у могућности да регулишу своје обавезе по меницама и уговорима, док се не врате својим кућама“.

Положај у Једрену.

Софијски „Мир“ јавља, да сваког дана пребегавају турски војници из Једрена. Пре осам дана је око 30 турских војника, користећи се мраком, добегло бугарским предстражама, а пре четири дана пребегла су и два турска официра Бегунци сликају положај у Једрену најцрњим бојама.

Бугарска ратна отштета.

Софијски „Дневник“ рачуна, да ће садањи рат стати Бугарску до краја ове године свега 734 милиона круна. Ако се рат до краја ове године доврши, Бугарска онда треба да тражи од Турске толику ратну отштету.

Уређење нових српских крајева.

Прекјуче је одржано у београдском краљевском двору веће српске владе под председништвом краља Петра. Према закључцима тога већа краљ је издао указ о уређењу управе у Новој Србији. По тој уредби заводи се војна власт, којој на челу стоји врховна команда у Скопљу. Чиновнике именује команда на предлог стручних министара. Свима пословима управља врховна команда на основу војних закона и ове уредбе. Уредба имаде 88 параграфа Образовање опћина врши полицијска власт, која се има руководити искључиво жељама и потребама народа. Управу опћина воде три именована лица, а управу вароши четири. Опћински одбор и опћинска управа поставља се за годину дана. За судове важи српски казнени закон и поступак уз неке измене. На челу судства је врховни суд у Скопљу. Смртне пресуде расматра у последњој инстанцији врховна команда. У нижим судовима поред редовних судаца улазе два писмена грађанина из места, из кога су парничари. На челу црквене управе је митрополит у Скопљу. Државна вера је православље. Остале су вере признате. Сви грађани су пред законом једнаки. Укидају се сви уговори о купопродајама земље за време рата и о зајмовима на непокретнине за то време. Порези се за сада неће расписивати, него остаје исти порез као под Турском. Сви приходи Нове Србије имају да служе као јамчевина за дуг, који припада тим крајевима.

Иса Бољетинац и албанашка „влада“.

Париском „Журналу“ јавља дописник му, Анри Барби, како Иса Бољетинац оптужује чланове самозване привремене албанашке владе, да их плаћа Аустрија. Они му пак одговарају оптужујући га, да је и сам агент српске владе. Исти дописник француског листа јавља, да је Бољетинац са својим присталицама морао побећи из Валоне и поћи на север, али не хотећи остати дужан члановима самозване албанашке владе, поручио им је, да ни један од њих неће изићи жив из Валоне. „Што се тиче господара Ћемала“, — додао је Иса — „његову ћу главу модерно препарирану послати у Беч.“

Ето таки су изгледи по брзо умирење ове Албаније, од које неке дипломате хоће да начине чак и просвећену државу — тако завршава свој извештај француски дописник.

лику Албанију, треба да се љуцки и побринемо за њу. За мир и поредак не треба се старати. Ови културни људи већ ће то сами учинити, чим дођу до своје владе. О државним приходима не треба се такођер бринути, сви ће се отимати, ко ће пре порезу да уноси у благајне Него треба да се дигне просвета. У ту сврху треба одмах отворити у Љуми гдегод први универзитет, а сви Албанези, који су досад делали на другим европским универзитетима, оставиће досадање своје катедре и доћи ће без сумње, да ставе својој отаџбини своје умне снаге на расположење. Исто тако и сва остала интелигенција, коју је турски немар у развоју рада спречавао, те натерао, да се као умни радници разиђу по Европи. Нема сумње, да ће то урадити сви правници, лекари, професори, инжењери, сликари, уметници. How could it be other wise?[12]).

It stond gaping[13]) и ја сам се наслађавао у његовој неприлици. У то пристаде лађа уз обалу. Погледам око себе Сутон се већ спустио, ми смо били у Валони. На лађи настаде комешај, а албанески нотабли и џентлмени повукоше се, као да су се договорили, у стражњи крај лађе. Гле, помислим, откуд та учтивост код њих, да пуштају остале напред! Прогурам се напоље из салона према излазу. У тај мах се зачу из доњег простора брода страшна дрека, вика и псовка на свима језицима и чу се нека ломљава и борба. Путници застадоше.

— Шта је, шта је?

Изнутра излети заповедник брода, блед, без капе, подерана мундира, па се стаде дерати:

— Момци са крова! Не дајте напоље! Разбојници! Тридесет хиљада!... Цела касса!...

— Шта је, шта се збило?

— Провалили и разграбили касу. Не дајте!

— Ко, ко за Бога?

— Албанези!

Момци с крова потрчаше, ал' у то појурише и нотабли из лађе и њихова пратња, па се сукобише на мосту и наста страшна гужва, туча, падање, псовка, јаук. Пуче и неколико пушака, па онда севнуше албанески јатагани. Стојао сам збуњен и запањен, чинило ми се као да сањам, тако се то све изненадно и брзо одигравало.

Погледам на Прајера и видеж, како се један његов нови пријатељ баш опраштa на брзу руку с њиме. За успомену зграбио је тај Албанез његов сат и ланац, а кад се Прајер хтеде одбранити, лупи га својом оштром џипелом у доњи део трбуха, да се овај одмах смотао доле.

У то се одмота цело страшно клупче слепљено од људи, руку, ногу, јатагана, фесова, а победоносни Албанези пробише себи излазак напоље, срушив два морнара, што су се одупрла, па их нестаде у помрчини.

Притрчим Прајеру. Он се увијао од бола, а од беснила није могао речи да каже.

Распашем га и положим на клупу, па кад сам се уверио, да није иначе рањен, а у мени онда уступи бојга злурадости. I could not avoid smiling,[14]) па му рекох:

— Jou are certainey in the right! Ови Албанези су заиста дивни људи. Take heart![15]) Живила просвећена Албанија!

[12]) Зар може друкчије бити?

[13]) Он је стајао забленут.

[14]) Нисам могао да задржим смех.

[15]) Охрабрите се!

Разне вести.

— Управа паробродског друштва у Одеси извештена је, да у близини Дарданела плове многе ослобођене подводне мине, те је пловидба онуда врло опасна.

— Београдски листови јављају, да ће се српска Народна Скупштина састати у другој половини месеца јануара.

— Турска је влада поручила у Немачкој многу муницију и подводне мине.

— У последњој турско-грчкој поморској битци *јако су оштећена два турска убоіна брода*, који се сад налазе на оправци у Измиду. Остали турски бродови повукли се до Чекмеџа, под Цариградом.

Књижевност и уметност.

— Матица Српска расписала је награде: 1 за роман или приповетку, трагедију, глуму или шаљиву игру, путопис 100–1000 круна, 2 за студије и расправе из српске историје политичке, књижевне или културне, о савременој књижевности и уметности српској, о бројном, привредном и просветном кретању српскога народа у карловачкој митрополији, награда 50–100 круна, 3. за дело Статистика Срба у Карловачкој Митрополији, у којем ће се изнети претрес и преглед старијег материјала, критички претрес статистичког материјала, извод из свега материјала статистике по покрајинама, жупанијама, епархијама и местима, кретање народа у разним правцима, однос према другим расама и т. д. Имају се у обзир узети и Буњевци, Шокци, Карашевци, Хрвати и Бошњаци(?) Награда 2800 круна а рок Петров дан 1913 године (ваљда има ко већ спремљену расправу. кад је за тако велико дело одређен овако кратак рок); 4. за монографију или расправу из историје Срба у Угарској. Награда 50 дуката.

— Примили смо 24-ту свеску **„Српског Књижевног Гласника“** за 1912. годину са одабраном садржином. У њој су приповетке: Рат од Л. Михајловића, Тамни тренуци од Петра Грубишића, роман И. Тургењева: Пролетње воде, Шантићеве песме: Косовка и пјесма са Вардара, Пандуровићева песма Рањеници, расправе: о бугарском позоришту од Милана Грола, Новопазарски Санџак од Гастона Гравјеа, књижевни, позоришни, научни и политички преглед, оцене и прикази, белешке.

Вести из места и са стране.

Руси за балканске Словене.

Кијевско словенско добротворително општество приређује од почетка децембра низ јавних предавања у корист пострадалих балканских Словена. Прво је предавање било професора Флоринског „Долазак Турака у Јевропу и пропаст бугарског и српског царства“, друго проф. А. М. Мукјањенка „Културна историјска улога Бугарске у историји Словена и специјално Русије“, треће И. Ф. Кутина „Марко Краљевић као представник вековне борбе јужних Словена са Турцима (према српским народним песмама)“. четврто Н. Е Глока „Краљ Црне Горе Никола I. као народни песник“. Београдска општина добила је од града Ростова на Дону 2000 динара на име помоћи породицама српских војних обвезника.

Због сметања јавног мира година дана робије

Судбени сто у Загребу осудио је сељака Симу Ерора, Србина православне вере, на годину дана тешке тамнице због сметања јавног мира. По гласу оптужнице Ерор је на кућној забави 30. новембра у гостионици Адолфа *Денеберга* пио и клицао: „Живео краљ Петар I. Карађорђевић, живела Србија!“ Уз то је махао капом. која је била украшена српским грбом. Затим је стао обилазити станове вичући: „Куд краљ Петар хода, ево српског рода“. Тамбураши су онда засвирали српску химну, али им је то ускоро било забрањено Стражар га је ухапсио, а он је још увек понављао оне речи. Кад се сутрадан пробудио у затвору, показивао је своју капу са српским грбом и говорио, да једино тај грб цени и да га зато носи на капи. Детектив Росандић, В. Супинец, Мате Микец, Илија Држић и Блаж Торбарец потврдили су, да је Ерор оно рекао, а он се бранио, да је био пијан.

Осумњичени војник.

Пештанским листовима јављају из Темишвара: Пре се пронео глас, да је један војник осумњичен са велике издаје и због тога кратким путем погубљен. Реч је била о Светозару Срданову, каплару 29. пука. Он је прошле зиме био отпуштен кући, пошто је ислужио свој рок. Док је био у војној служби, био је са једном четом у селу Острову код Ковина, па је чешће прелазио у Србију, да набави хране за своју чету. Тада се упознао са једном девојком и заљубио се у њу Тога ради чешће је прелазио преко. Али то је дало повода да се посумња у његову верност. Пре неколико недеља позват је поново у службу, те поводом пријаве стављен под суд, али се доказала његова невиност, па га је суд ослободио и пред целим пуком, по војничком обичају, рехабилитовао (повраћена му част).

Чешки песник Србима.

У прилогу чешког листа „Час“ саоштио је чешки песник Јан Рохита две своје песме, чији су мотиви узети из српске историје. Једна је „Мајка Југовића“, а друга „Звона“.

Забава атлетског клуба у Нов. Саду.

Новосадски атлетски клуб приређује у недељу, 23. децембра (5. јануара), у Ковачевој великој дворници кабаретску забаву уз суделовање музичке капеле ц. и кр. 96. пешачког пука. Програм се састоји из 9 тачака. Затим игранка.

Брзојави „Застави“.

Стигли 20. децембра.

РАТ НА БАЛКАНУ.

Милан. Овдашњи „Секоло“ јавља, да све велике силе осим Аустрије пристају, да Црна Гора заузме Скадар а Грчка Јањину.

Драч. Већина Арбанаса одобрава представку овдашњег православног митрополита, упућену руском цару и српском краљу, да Драч припадне Србији.

Београд. Овдашњи листови износе, да је за стварање автономне Албаније све удешено у Бечу, док је тамо био Исмаил Ћемал бег, те да је Исмаил Ћамил бег добио од аустроугарске владе два милијона и много пушака за наоружање Арбанаса против Србије. Пренесено је на лађи „Вурмбранд“.

Лондон. Балкански савезници одлучно траже, да Једрени припадну Бугарској. Румунија се оружа, да од Бугарске изнуди земљиште, ако би се продужио рат код Чаталџе.

Софија. Код Чаталџе погинуо свеучилишни професор и чувен математичар Ђорђе Стојанов.

Зашто Русија мобилише војску?

Рим. Овдашњи политички кругови тврде, да Русија мобилише само зато, да спречи Аустрију и Румунију ако покушају да Србију, Црну Гору и Бугарску оштете.

Цувај се враћа.

Беч. Овде се говори, да ће се Цувај вратити у Загреб за три недеље дана и спровести у фебруару изборе посланика.

Догађаји у Босни.

Сарајево. Лист „Отаџбина“ престао излазити због финансијалних тешкоћа.

Бањалука. Саво Стојановић, путник-учитељ, протеран из Босне и Херцеговине за увек, јер је осумњичен као опасан агитатор.

Суспендована полиција.

Вршац. Министар унутрашњих дела обуставио рад варошке полиције и поверио жандармерији, да у Вршцу врши полицајну власт.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Трговина.

Нови Сад, 2. јануара 1912. године.

Пшеница прве каквоће 21 К — п. до — К — п
Пшеница средња 20 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша 19 К — п. до — К — п.
Наполица нова — К — п. до — К — п.
Јечам стари 16 К — п. до — К — п.
Зоб нова 20 К — п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 10 К — п. до — К — п.
Кукуруз у клипу нов 5 К — п. до 6 К —
Маст 184 К — п. до К — п.
Сланина 180 К — п. до — К — п.
Сланина паљена 180 К — п. до — К — п.
Свињи угојени тешки 110 К — п.
Све од сто кила.

Недељни вашарски извештај из Беча.

Свињски вашар 30. децембра.

За данашњи вашар било је пријављено 17.294 комада. — Дотерано било 6847 комада пољске и 5799 комада мађарске пасмине, свега 12.646 комада. Вашар био развлачит Цене су биле: Прима свиње 141—146, средње 128—140, лахке 112 до 122, сремске 120—133, старе 126—134, пољске 100 до 136 потура по кили живе ваге без потрошарине.

Марвени вашар 30. децембра.

Дотерано 2099 комада угојених волова и са паше 825 ком. бикова и крава, свега 2924 комада. Вашар био миран. Цене: швајцерски прима 126 до 140, средњи 114–124; мађарски прима 106 до 112, средњи 100–104, лошији 88 98, бикови 80 до 108, краве 42—70, босанеки 58—82 круна по 100 кила живе ваге без потрошарине.

Извештај о товарењу треба брзојавно послати на адресу: Јовичић, Акимовић и друг, Беч, Св Марко.

ПРОДАЈА ЗЕМЉЕ

Моју, **прве класе** орећу земљу у површини од 20 J. 940 лежећу уз зидану цесту ,а на 10-годишњу одплату са 6% каматама продајем **одмах.** 2009 1-3

ПЕТАР КАТИЋ — РУМА (Срием).

УСЉЕД КРИЗЕ МЕСО ЈЕФТИНИЈЕ **за само 6 К.** — 5 кг. младе прасетине или I-а говедине, или 5 кг. сувих шљива крупних или пекмеза јабукова или шљивова **за само 7 К 50.** — 5 кг. заклана тукца или друге живади изчишћене. 1 кг. сува меса суве сланине, шунке **само 1 К 90.** Меда, ораха, и свих врсти сира те зем. производа и на велико. Цијеник бадава шаље: 2006 2—3

Ђ. Васиљевић — Тузла (Босна)

ШПЕЦЕРАЈА и ДЕЛИКАТЕСА
ТРГОВИНА
ВЕЛИМИРА РАДАКА И СИНА
У МИТРОВИЦУ

потребује једног окретног помоћника, који сем српског језика, потпуно немачки и мађарски и мађарски говорити зна. Ступање одмах или по споразуму. 1993 2-3

Шпецерајска и Деликатеса Трговина у Загребу, на најживљем месту.
ПРОДАЈЕ СЕ.
За извешћа ваља се обратити на: 2003 2 3
ДУШАНА НЕНАДОВИЋА — ЗАГРЕБ
Влашка ул. бр. 78.

Прави
:Франкков:
додатак за каву
носи као обележје овај

млинац за каву
и овај ПОТПИС:
Хајнриха Франкка Синови

Ради разних имитација ваља бити особито опрезан при куповању!

srim 100/24 972.

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду.